

บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

นางสาวสุภาวดี ตรีรัตน์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2531

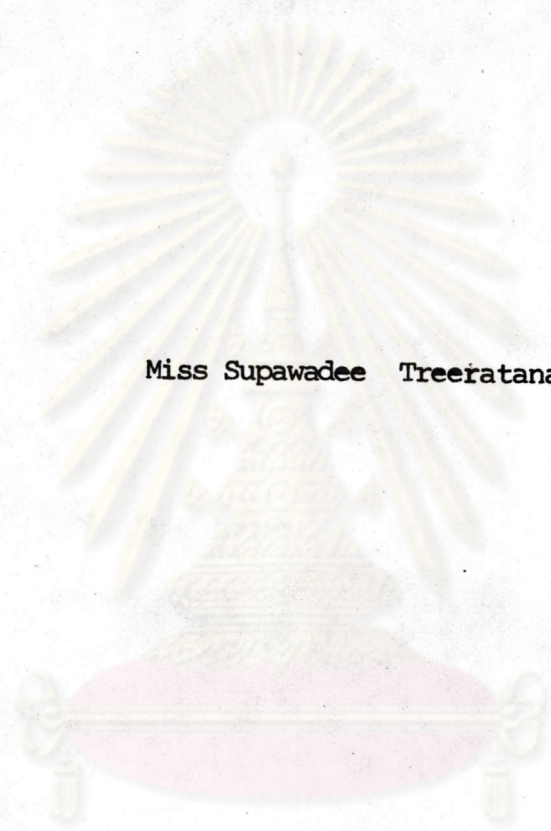
ISBN 974-569-361-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

014472

117452119

ROLES OF THE OFFICE OF THE NATIONAL EDUCATION COMMISSION

Miss Supawadee Treeratana

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Education

Department of Educational Administration

Graduate School

Chulalongkorn University

1988

ISBN 974-569-361-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์   บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

โดย   นางสาวสุภาวดี ทวีรัตน์

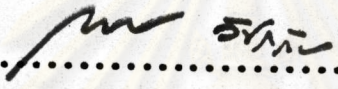
ภาควิชา   บริหารการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา   ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประกอบ คุปรัตน์

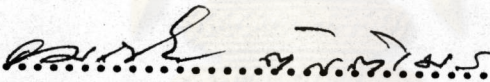
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม   ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมนานจิตร สุคนธ์ทรัพย์

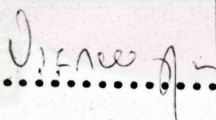

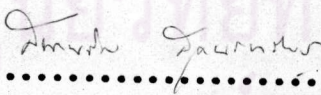
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

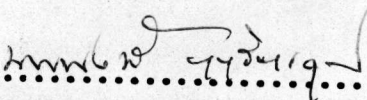
.... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. ดาวร یشรานักย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อมรชัย ตันติเมธ)

.... (อาจารย์ที่ปรึกษา)
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประกอบ คุปรัตน์)

.... (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม)
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมนานจิตร สุคนธ์ทรัพย์)

.... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

ภาควิชา ตรีรัตน์ : บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ROLES OF THE OFFICE OF THE NATIONAL EDUCATION COMMISSION) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร. ประกอบ กุปรัตน์, ผศ.ดร.สนานจิตร สุคนธ์ทรัพย์, 172 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการวิเคราะห์บทบาทที่ปฏิบัติจริงของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนกระทั่งถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2502 - 2521) เพื่อวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงาน และปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และเพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้บริหารการศึกษา ผู้เกี่ยวข้องและนักการศึกษาที่มีต่อบทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติในช่วง พ.ศ. 2502 - 2511 เกี่ยวข้องกับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2512 - 2515 ประสบความสำเร็จในด้านการวิจัยเพื่อการวางแผนการศึกษา พ.ศ. 2516 - 2520 ให้ความสำคัญกับการวางแผนการศึกษามากขึ้น พ.ศ. 2521 - 2529 ได้มีส่วนร่วมสำคัญในการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารการประถมศึกษา แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จในเรื่องการจัดทำนโยบาย การวางแผนมีการพัฒนาเทคนิควิธีอื่นกว่าเดิม แต่ยังคงขาดการติดตามผล การวิจัยขาดทิศทาง และยังไม่ได้ดำเนินการเกี่ยวกับระบบสารสนเทศให้ได้มาตรฐาน ส่วนการประเมินผลโครงการสามารถประเมินได้เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่นำไปปฏิบัติพอสมควร

บุคคลต่าง ๆ คาดหวังให้สำนักงานฯ มีบทบาทในการจัดทำนโยบายและวางแผนการศึกษา ติดตามผล วิจัย เป็นศูนย์สารสนเทศ และเป็นหน่วยประสานงานด้านการศึกษา

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทของสำนักงานฯ ได้แก่ องค์ประกอบและการปฏิบัติตามบทบาทของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ คุณลักษณะของผู้บริหาร คุณสมบัติของบุคลากร และวิธีการทำงานของสำนักงานฯ

ภาควิชา ..... บริหารการศึกษา .....
สาขาวิชา ..... บริหารการศึกษา .....
ปีการศึกษา ..... 2530 .....

ลายมือชื่อนิสิต ..... *สุกัญญา ตรีรัตน์* .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... *ประกอบ กุปรัตน์* .....

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

SUPAWADEE TREERATANA : ROLES OF THE OFFICE OF THE NATIONAL EDUCATION COMMISSION. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. PRACOB COOPARAT, Ph.D. CO-ADVISOR : ASST. PROF. SNANCHIT SUKONTASAP, Ph.D. 172 pp.

Objectives of this research were : 1) to analyse roles of the Office of the National Education Commission (NEC) starting from the establishment to present (B.E. 2502 to B.E. 2529) 2) to identify the NEC's work procedures, successes and failures. 3) to explore expectations of the NEC's roles as perceived by administrators, educationists and other involved.

Findings revealed that much attention was given to higher education during B.E. 2502 to B.E. 2511, while research for the educational planning purposes was remarkably noted between B.E. 2512 and B.E. 2515, and within the following four years (B.E. 2516-2520) proper attention was paid to the educational planning. From B.E. 2521 to 2529 the NEC took a key role in reforming the administration of primary education and has improved overtime the adopted planning techniques. In addition, the project evaluation was found useful for implementing units. However, the NEC has not accomplished its duty as far as policy formulation is concerned. It also fell short of research direction and did not follow up plan implementations in a due manner nor did it take actions to standardize the management information system.

Involved persons expected the NEC to take charge of the educational policy and planning, monitoring and research as well as to function as an active center for the educational management information and co-ordination.

Factors affecting the role of the NEC included the structure and roles of the National Education Commission, administrators and staff qualifications, and organization management.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ..... บริหารการศึกษา .....
สาขาวิชา ..... บริหารการศึกษา .....
ปีการศึกษา ..... 2530 .....

ลายมือชื่อนิสิต .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
Pracob Cooparat

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ด้วยได้รับความกรุณาอันดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร. ประกอบ กุปรัตน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สนั่นจิตร. สุคนธ์ทรัพย์ อาจารย์ที่ปรึกษา
ทั้งสองท่านได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะตลอดจนชี้จุดอ่อนข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่
อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้บริหารและข้าราชการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่สำคัญยิ่ง และขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาสละเวลาอันมีค่า
ให้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

นอกจากนั้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ดร. กาญจณี จิรทัศน์ประสูต ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สุชาย ตรีรัตน์ คุณมาลี ศรีอรุณ และคุณสมาน จันทะที ที่ได้ช่วยเหลือให้คำแนะนำและ
ให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา

สุภาวดี ตรีรัตน์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภูมิ	ญ

บทที่

1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	4
วิธีดำเนินการวิจัย	5
2 การจัดทำนโยบายและการวางแผนการศึกษา	8
การจัดทำนโยบายและแผนการศึกษาของประเทศต่าง ๆ	8
กระบวนการพัฒนานโยบายของประเทศไทย	16
ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนานโยบาย	18
กระบวนการพัฒนานโยบายและการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย	24
3 พัฒนาการและงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ	30
ประวัติและพัฒนาการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ	30
การแบ่งส่วนราชการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ	40
งานบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ	47

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2521	59
ผลการปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ	64
4 บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ	77
บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ	77
บทบาทที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติควรจะดำเนินการ	93
ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ	98
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	114
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	114
วิธีดำเนินการวิจัย	114
สรุปผลการวิจัย	115
อภิปรายผล	122
ข้อเสนอแนะ	125
บรรณานุกรม	128
ภาคผนวก	133

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนผู้บริหารและข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์	6
2 จำนวนประชากรกลุ่มที่ 1 2 และ 3 ที่ใช้ในการสัมภาษณ์	7
3 จำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางวิชาการ พ.ศ. 2529 จำแนกตาม วุฒิและสาขา	49
4 วุฒิและประสบการณ์ของบุคลากรที่รับเข้าด้วยการโอนปี พ.ศ. 2529	51
5 การพัฒนาบุคลากรด้วยการให้ศึกษาต่อในประเทศและต่างประเทศ จำแนกตามสาขาวิชาและวุฒิ ช่วง พ.ศ. 2509 - 2514 2515 - 2519 2520 - 2524 และ 2525 - 2529	55
6 การพัฒนาบุคลากรด้วยการฝึกอบรมจำแนกตามสาขาวิชาช่วง พ.ศ. 2509 - 2514 2515 - 2519 2520 - 2524 และ 2525 - 2529	56
7 การพัฒนาบุคลากรด้วยการส่งไปปฏิบัติงานต่างประเทศจำแนกตามสาขาวิชา ช่วง พ.ศ. 2509 - 2514 2515 - 2519 2520 - 2524 และ 2525 - 2529	57
8 จำนวนข้าราชการที่ย้าย โอน ลาออก จำแนกตามวุฒิและระดับ	58

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1 โครงสร้างระบบบริหารการศึกษาของไทยเกี่ยวกับการวางแผนการศึกษา	26
2 ความสัมพันธ์การดำเนินงานของสภาการศึกษาแห่งชาติ	34
3 การแบ่งส่วนราชการ พ.ศ. 2503 - 2515	41
4 การแบ่งส่วนราชการ พ.ศ. 2515 - 2527	42
5 การแบ่งส่วนราชการ พ.ศ. 2527 - ปัจจุบัน	44
6 ความสัมพันธ์ระหว่างกองต่าง ๆ ในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ..	46
7 แสดงขั้นตอนการร่างแผนการศึกษาแห่งชาติ	61
8 กระบวนการและความสัมพันธ์ของหน่วยงานในการวางแผนพัฒนาการศึกษา แห่งชาติ	63

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย